

มหาอำนาจเชิงปัญญา: ปัญญาประดิษฐ์กับการสร้างประสิทธิผล
การปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอย่างยั่งยืน

The Role of Sangha Administrators in the Contemporary Social
Context and the Effectiveness of Protecting
the Thai Monastic Community

ภูมินทร์ ดอนแก้วฐาน¹, พระวิชฌญาณ วิสุทธิญาณ (ไม้แหลม)²,

Phumin DonKaeoYuan¹, PhraWicharayan Wisuttiyano (Moyaem)²,

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Isan Campus

Corresponding Author's Email: johnnie2545@gmail.com

Received: 18/04/2569

Revised: 29/06/2569

Accepted: 30/06/2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาบทบาทของพระสังฆการียุคใหม่ในการสร้างประสิทธิผลการคุ้มครองคณะสงฆ์ไทย ท่ามกลางบริบทสังคมร่วมสมัยที่มีความผันผวนทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ การศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารและสังเคราะห์แนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ ผลการศึกษาพบว่า พระสังฆการียุคใหม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การปกครองจาก “อำนาจเชิงโครงสร้าง” (Hard Power) ไปสู่การสร้าง “มหาอำนาจเชิงปัญญา” (Intellectual Superpower) ผ่านการประยุกต์ใช้ “พลังอ่อนโยน” (Soft Power) และ “ปัญญาประดิษฐ์” (AI) มาเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำแบบคล่องตัว (Agile Leadership) ที่ผสมผสานความฉลาดทางอารมณ์เข้ากับเทคโนโลยีเพื่อการตัดสินใจที่แม่นยำ พร้อมทั้งส่งเสริมการสื่อสารเชิงรุกผ่านโมเดลวัฒนธรรม 5F และการยึดมั่นในจริยธรรมดิจิทัลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและความยั่งยืนให้กับคณะสงฆ์ไทยในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: พระสังฆการียุคใหม่, มหาอำนาจเชิงปัญญา, พลังอ่อนโยน, ปัญญาประดิษฐ์

Abstract

This academic article aims to examine the role of modern Sangha administrators in enhancing the effectiveness of protecting the Thai monastic community amidst the technological and economic fluctuations of contemporary society. Employing documentary analysis and the synthesis of modern management concepts, the study reveals that Sangha administrators must shift their governance paradigm from structural authority (Hard Power) to the creation of “Intellectual Superpower.” This transformation is achieved through the strategic integration of “Soft Power” and “Artificial Intelligence (AI).” The findings emphasize the necessity of cultivating Agile Leadership, which blends

emotional intelligence with technology for precision decision-making. Furthermore, the study advocates for proactive communication through the “5F” cultural model and adherence to digital ethics, thereby establishing immunity and sustainability for the Thai Sangha in the 21st century.

Keywords: Modern Sangha Administrators, Intellectual Superpower, SoftPower, Artificial Intelligence

บทนำ

ยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้ก้าวเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนระบบสารสนเทศและการจัดการองค์กรทั่วโลก ภาวะผู้นำของคณะสงฆ์จำเป็นต้องเผชิญกับจุดเปลี่ยนสำคัญในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การปกครอง จากเดิมที่เคยพึ่งพาอำนาจตามลำดับชั้นและระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด (Hard Power) มาสู่การใช้กลยุทธ์ “พลังอ่อนโยน” (Soft Power) ซึ่งเป็นอำนาจแห่งการโน้มน้าวใจผ่านศรัทธาและวัตรปฏิบัติที่งดงามตามจารีตของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย พลังอ่อนโยนในบริบทนี้ไม่ได้ทำหน้าที่แทนที่พระธรรมวินัยหรือทดแทนการใช้เทคโนโลยี AI ในการบริหารวัด แต่เป็นส่วนเติมเต็มสำคัญที่ช่วยให้พระสงฆ์สามารถนำศักยภาพของมนุษย์ที่ AI เลียนแบบไม่ได้ อาทิ ความฉลาดทางอารมณ์ ความเมตตาธรรม (Empathy) และการสร้างความไว้วางใจ มาบูรณาการร่วมกับเทคโนโลยี เพื่อสร้างรากฐานของ ภาวะผู้นำคณะสงฆ์แบบคล่องตัว (Agile Leadership) ที่มีความยืดหยุ่น และสามารถตอบสนองต่อความท้าทายในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนได้อย่างมั่นคง (สมชาย เทพแสง และคณะ, 2567 : 1-14)

แนวคิดเรื่องภาวะผู้นำคณะสงฆ์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ จึงต้องก้าวข้ามจากการสั่งการเชิงอำนาจ มาสู่การสร้าง “มหาอำนาจเชิงปัญญา” ผ่านทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้แต่อาทรงแปลง เช่น อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของนิกายและนโยบายการเผยแผ่เชิงรุก ท่ามกลางบริบทที่ AI สามารถทำหน้าที่แทนมนุษย์ได้ในด้านการจัดการฐานข้อมูลพระไตรปิฎกหรือภาระงานธุรการ ผู้นำสงฆ์จึงต้องดึงศักยภาพเฉพาะตัวในการคิดสร้างสรรค์และการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะออกมาเป็นกลยุทธ์หลัก ดังเช่นในระดับสากลที่มหาอำนาจต่างใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือขยายอิทธิพล สำหรับคณะสงฆ์ไทย การขับเคลื่อนผ่านยุทธศาสตร์ “5F” ในมิติพุทธศาสนา (Food, Film, Fashion, Fighting, Festival) จึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายให้เป็นที่ยอมรับในเวทีโลก โดยสรุปแล้ว การผนวกพลังอ่อนโยนเข้ากับเทคโนโลยีไม่ใช่เพียงทางเลือก แต่เป็นหนทางในการลดต้นทุนทางสังคมและสร้างนวัตกรรมทางธรรมเพื่อความสำเร็จในระยะยาว (พรธิวา ปันนะสาร และคณะ, 2568 : 54-65.)

ผู้นำสงฆ์ในยุคดิจิทัลจึงต้องมีสมรรถนะในการผสมผสานเทคโนโลยี AI เข้ากับพลังอ่อนโยนอย่างลงตัว โดยเน้นทักษะที่เทคโนโลยีไม่สามารถทดแทนได้ เช่น วิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์และการสร้างความเชื่อมั่นแก่พุทธบริษัท ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของภาวะผู้นำที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สำหรับบริบท

ประเทศไทย การกำหนดขอบเขตพลังอ่อนโยนและการใช้ AI อย่างมีจริยธรรมจะช่วยยกระดับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาได้ ผู้นำสมัยยุคใหม่ที่มีประสิทธิภาพจึงต้องยึดถือกรอบความคิดแบบพัฒนา (Growth Mindset) และใช้การสื่อสารที่ทรงพลังเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงธรรมะ และนำพาองค์กรไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองที่ยั่งยืนกว่าการยึดติดกับการปกครองแบบรวมศูนย์ในอดีต (เสาวนีย์ มิตรธรรมกุล, 2567 : 406-420)

ดังนั้น บทบาทของพระสังฆาธิการยุคใหม่ในการประยุกต์ใช้ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” ซึ่งเกิดจากการผสมผสานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ากับหลักธรรมาภิบาล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองและบริหารคณะสงฆ์ไทย พระภิกษุในฐานะผู้นำองค์กรไม่เพียงแต่ต้องเป็นผู้พิทักษ์พระธรรมวินัยเท่านั้น แต่ยังต้องเป็นนักบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการวิเคราะห์สถานการณ์ สร้างการมีส่วนร่วม และออกแบบระบบการคุ้มครองพระพุทธศาสนาที่ทันสมัย การประยุกต์ใช้ AI เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและการสื่อสารกับสังคม จึงถือเป็น ยุทธศาสตร์สำคัญสำหรับคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายยุคใหม่ ที่จะช่วยเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ความยั่งยืน และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่คณะสงฆ์ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

นิยามมหาอำนาจเชิงปัญญาในบริบทพุทธศาสนาและเทคโนโลยี

มหาอำนาจเชิงปัญญาในบริบทพุทธศาสนาและเทคโนโลยีสะท้อนถึงพลังของความรู้ ความเข้าใจ และการใช้เหตุผลอย่างมีสติควบคู่กับความก้าวหน้าทางนวัตกรรม โดยเน้นการพัฒนาปัญญาภายในตามหลักธรรมเพื่อกำกับการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและสมดุล แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าความเจริญที่แท้จริงมิใช่เพียงความล้ำหน้าทางวัตถุ แต่ต้องตั้งอยู่บนฐานของสติ ปัญญา และความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม

กฤษดา มุงคุณ (2568 : 20-47) ได้กล่าวไว้ว่า บริบทของข้อพิพาทระหว่างประเทศด้านทรัพย์สินทางปัญญาและความตกลง TRIPS ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้าง “เกราะป้องกัน” ทางกฎหมายในยุคโลกาภิวัตน์ ในบริบทของ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” แนวคิดนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในฐานะรากฐานของ “ธรรมาภิบาลในการคุ้มครองพุทธศิลป์และมรดกทางธรรม” พระสังฆาธิการยุคใหม่จึงต้องมีความรอบรู้เท่าทันกฎหมายและมาตรฐานสากล (เช่น WIPO) เพื่อปกป้องอัตลักษณ์และข้อมูลของคณะสงฆ์จากการถูกละเมิดหรือบิดเบือนในโลกออนไลน์ การเป็นมหาอำนาจทางปัญญาจึงเริ่มต้นจากการมีกลไกทางกฎหมายที่เข้มแข็งเพื่อรักษาคุณภาพพระหว่างสิทธิขององค์กรสงฆ์กับเสรีภาพในการเข้าถึงธรรมะของประชาชน

ชนาธิป ทองประกอบ (2568 : 262-275) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการปรับตัวของผู้นำ Gen Y ที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเน้นย้ำเรื่อง “ความฉลาดทางวัฒนธรรม” (Cultural Intelligence: CQ) และการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ประเด็นนี้สอดคล้องโดยตรงกับหัวใจของ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” ในด้าน “พลังอ่อนโยน” (Soft Power) ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังไม่สามารถเลียนแบบได้ ผู้นำสงฆ์ต้องดึงศักยภาพด้านความยืดหยุ่น ความเข้าใจมนุษย์ และทักษะการสื่อสารเชิงพุทธมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างศรัทธาและความไว้วางใจ เชื่อม

ประสานความแตกต่างระหว่างวัย (Generation Gap) เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสงฆ์ให้มีความคล่องตัวและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

ธนกร สิริสุคันธา (2568 : 311–329) ได้กล่าวไว้ว่า โมเดลความสำเร็จของจีนในการใช้อาชีวศึกษา ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Dual System) ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติจริง ในบริบทนี้ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” หมายถึง “การบูรณาการธรรมะเข้ากับทักษะสมัยใหม่” (Dhamma-Tech Integration) คณะสงฆ์ต้องมีนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะดิจิทัลควบคู่กับความแม่นยำในพระธรรมวินัย (Dual Capabilities) เพื่อผลิตนวัตกรรมทางการเผยแผ่ที่ทันสมัย สร้างสรรค์ และตอบโจทย์สังคมยุคเศรษฐกิจดิจิทัล อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของศาสนจักรในระยะยาว

สรุป มหาอำนาจเชิงปัญญา (Intellectual Superpower) ในบริบทนี้ คือ ชีตความสามารถเชิงยุทธศาสตร์ของคณะสงฆ์ในการผสาน “ความรู้ทางโลก” (เทคโนโลยี กฎหมาย และทักษะดิจิทัล) เข้ากับ “ความลึกซึ้งทางธรรม” (ปัญญา จริยธรรม และความเมตตา) เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบการปกครองและการเผยแผ่ศาสนาที่ทรงพลัง โดยใช้เทคโนโลยี AI เป็นเครื่องมือสนับสนุน (Enabler) และใช้ Soft Power เป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวจิตใจ (Connector) เพื่อนำพาคณะสงฆ์ไทยก้าวข้ามความเปลี่ยนแปลงและดำรงอยู่อย่างสง่างามในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณของสังคมโลก

การประยุกต์ใช้ AI เพื่อประสิทธิผลการปกครอง

การประยุกต์ใช้ AI เพื่อเพิ่มประสิทธิผลการปกครองสะท้อนถึงการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการตัดสินใจ การบริหารจัดการ และการให้บริการสาธารณะอย่างรวดเร็วและแม่นยำยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นความโปร่งใส ลดความซ้ำซ้อน และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังต้องควบคู่กับการกำกับดูแลด้านจริยธรรมและความเป็นธรรมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในระบบการปกครอง

วสุพันธ์ มงคลนำ และ ดลศักดิ์ ไทรเล็กทิม (2568 : 94-117) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการใช้ AI ในสถาบันการศึกษาเพื่อการประเมินผลและการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย ในบริบทของ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” แนวคิดนี้สามารถนำมาปรับใช้เพื่อยกระดับการปกครองคณะสงฆ์สู่ความเป็น “ธรรมาภิบาลข้อมูล” (Data Governance) พระสังฆาธิการควรใช้ AI เป็น “ผู้ช่วยอัจฉริยะ” ในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ของคณะสงฆ์ เช่น ข้อมูลศาสนสมบัติ หรือสถิติพระภิกษุสามเณร เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายที่แม่นยำและโปร่งใส การลดภาระงานธุรการที่ซ้ำซ้อนด้วยระบบอัตโนมัติจะช่วยคืนเวลาให้พระสงฆ์ได้มุ่งเน้นกิจวัตรทางธรรมและการเผยแผ่ศาสนา ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนขีดความสามารถทางปัญญาที่แท้จริงให้แก่องค์กร

พิชฎม์ เนรมิตกันทร และคณะ (2568 : 1091–1109) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำเร็จของการใช้ AI ในสนามบินอัจฉริยะ (Smart Airport) ที่เน้นความรวดเร็ว แม่นยำ และความปลอดภัย โมเดลนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนสำนักงานคณะสงฆ์หรือวัดให้เป็น “Smart Sangha Office” ที่มีคล่องตัวสูง การนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น ระบบทำนายความหนาแน่นของพุทธศาสนิกชนในวันสำคัญ

ทางศาสนา หรือระบบฐานข้อมูลอัจฉริยะเพื่อให้บริการประชาชน ไม่เพียงแต่ช่วยลดขั้นตอนที่ยุ่งยาก แต่ยังเป็นการสร้าง “ความประทับใจแรกพบ” (First Impression) ที่ทันสมัย ซึ่งถือเป็นกุศโลบายในการดึงดูดศรัทธาจากคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม หัวใจสำคัญคือการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลและความโปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจ (Trust) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของศรัทธาในยุคดิจิทัล

สมพงษ์ แซ่ท้อ และคณะ (2568 : 612–628) ได้กล่าวไว้ว่า การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลักอริยสัจ 4 เพื่อการบริหารองค์กร นี่คือนวัตกรรมสำคัญของ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” ที่ชี้ให้เห็นว่าล้าพังความฉลาดของ AI นั้นไม่เพียงพอ ผู้นำสังคมต้องใช้ AI ทำหน้าที่ในชั้น “ทุกข์” และ “สมุทัย” คือใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ระบุปัญหาและวิเคราะห์รากเหง้าของวิกฤตศรัทธา แต่ในขั้นของการดับทุกข์ (นิโรธ) และวิธีการแก้ปัญหา (มรรค) จำเป็นต้องอาศัยวิจารณ์ญาณและปัญญาของมนุษย์ที่เปี่ยมด้วยเมตตาธรรมและจริยธรรม การใช้กรอบแนวคิดนี้จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการปกครองคณะสงฆ์ตกอยู่ภายใต้อำนาจของอัลกอริทึมที่ไร้จิตวิญญาณ แต่เป็นการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติเพื่อสร้างความยั่งยืนและความผาสุกให้แก่สังคมไทย

สรุป การประยุกต์ใช้ AI เพื่อประสิทธิผลการปกครองในทัศนะของ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” คือการสร้างดุลยภาพระหว่าง “ความแม่นยำของจักรกล” กับ “ความแยบคายของปัญญาญาณ” ผู้นำคณะสงฆ์ยุคใหม่ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและบริการ (Speed & Accuracy) ในขณะเดียวกันก็ต้องใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นเข็มทิศกำกับทิศทาง (Direction & Ethics) เพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปเพื่อความมั่นคงแห่งพระสัทธรรมและประโยชน์สุขของมหาชนอย่างแท้จริง

AI กับการศึกษาและการเผยแผ่ธรรม

AI มีบทบาทสำคัญในการยกระดับการศึกษาและการเผยแผ่ธรรม โดยช่วยให้การเข้าถึงองค์ความรู้และหลักธรรมเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว และหลากหลายรูปแบบมากขึ้น ทั้งยังสนับสนุนการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลและการสื่อสารที่เข้าใจง่าย อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยียังคงควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องทางเนื้อหาและเจตนาที่มุ่งส่งเสริมปัญญาและคุณธรรมในสังคม

ชัยชนะ บุญสุวรรณ (2568 : 142–152) ได้กล่าวไว้ว่า โมเดลการใช้ AI เป็น “กระจกสะท้อนอารมณ์” ผ่านแบบจำลองต้นไม้การตัดสินใจ (Decision Tree Model) เพื่อตรวจจับสภาวะความโกรธและนำเสนอหลักธรรมระงับเหตุ ในบริบทของ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” นี่คือการปฏิวัติวิธีการเผยแผ่ธรรมจากการ “ป้อนข้อมูล” (Passive) เป็นการ “ตอบสนองทันที” (Real-time Intervention) เทคโนโลยีทำหน้าที่เป็น “กัลยาณมิตรดิจิทัล” ที่คอยเตือนสติในเสี้ยววินาทีวิกฤต โดยคัดสรร “โอสถธรรม” เช่น ขันติธรรมหรือเมตตาธรรม ที่เหมาะสมกับระดับความรุนแรงของอารมณ์ การผสาน AI เข้ากับจิตวิทยาพุทธศาสตร์เช่นนี้ ไม่เพียงช่วยลดความรุนแรงในสังคม แต่ยังทำให้หลักธรรมกลายเป็นเครื่องมือที่จับต้องได้และแก้ปัญหาชีวิตคนรุ่นใหม่ได้จริง ณ ปัจจุบันขณะ

พระมหาสุริยา กิตติสาร (สังโยชะ) และคณะ (2568 : 61–74) ได้กล่าวไว้ว่า ความจำเป็นในการสร้าง “พระธรรมทูตดิจิทัล” ที่มีทักษะความเป็นเลิศทั้งทางธรรมและทางเทคโนโลยี (Digital Literacy) ในมุมมองของ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” ภารกิจนี้คือการแย่งชิงพื้นที่ความสนใจ (Attention Economy) ในโลกออนไลน์กลับคืนสู่คุณธรรม ผู้นำสงฆ์ต้องปรับเปลี่ยนจากการตั้งรับในวัด มาเป็นการเผยแพร่เชิงรุกผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ด้วยรูปแบบเนื้อหาที่สร้างสรรค์และ “ย่อยง่าย” (Digestible Content) เช่น วิดีโอสั้นหรือพอดแคสต์ การบูรณาการนี้จะช่วยทลายกำแพงแห่งกาลเวลาและสถานที่ ทำให้วัดกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ไร้พรมแดน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และรัฐ ในการขับเคลื่อนสังคมแห่งปัญญาอย่างยั่งยืน

สามเณรสุวรรณ์ พรหมทอง และคณะ (2568 : 293–302) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับทักษะภาษาอังกฤษสำหรับบุคลากรทางศาสนา ประเด็นนี้สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” ที่ต้องการขยายพรมแดนแห่งธรรมออกสู่เวทีโลก (International Propagation) การใช้แอปพลิเคชันและสื่อออนไลน์ในการฝึกฝนภาษาช่วยให้พระภิกษุสามเณรสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเดิม ๆ และสามารถสื่อสารแก่นพุทธธรรมอันลึกซึ้งให้ชาวต่างชาติเข้าใจได้ เทคโนโลยีจึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือช่วยสอน แต่เป็น “สะพาน” ที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาตะวันออกเข้ากับบริบทสังคมตะวันตก สร้างบุคลากรทางศาสนาที่มีความพร้อมรอบด้าน (Global Competence) เพื่อทำหน้าที่เผยแผ่ความจริงของชีวิตในระดับสากลได้อย่างทรงพลัง

สรุป การผนวก AI เข้ากับการศึกษาและการเผยแผ่ธรรม คือการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ใหม่ที่ “รู้ใจ-รวดเร็ว-ไร้พรมแดน” รู้ใจ ใช้ AI วิเคราะห์สภาวะจิตใจและมอบธรรมะที่ตรงจุด รวดเร็ว ใช้สื่อดิจิทัลส่งต่อปัญญาญาณสู่สังคมทันที ไร้พรมแดน ใช้เทคโนโลยีทลายกำแพงภาษาและสถานที่ สิ่งเหล่านี้จะเปลี่ยนสถานะของคณะสงฆ์จากผู้รักษาคัมภีร์ มาเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่ทันสมัยและเข้าถึงวิถีชีวิตของผู้คนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง

ความท้าทายและจริยธรรม

ความท้าทายและจริยธรรมในการใช้ AI สะท้อนถึงความจำเป็นในการสร้างสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัว ความโปร่งใส และความเป็นธรรมในการใช้งาน ควบคู่กับการป้องกันอคติและการใช้ในทางที่ผิด ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้ AI เกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่กระทบต่อคุณค่าทางมนุษยธรรมและศีลธรรมในระยะยาว

เผด็จ จงสกุลศิริ (2568 : 1–22) ได้กล่าวไว้ว่า ความท้าทายของสังคมดิจิทัลที่เปรียบเสมือน “ดาบสองคม” แม้เทคโนโลยีจะสร้างความสะดวกสบาย แต่ก็นำมาซึ่งภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ทั้งการละเมิดความเป็นส่วนตัว การรั่วไหลของข้อมูล และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี ในมุมมองของ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” สิ่งนี้คือสัญญาณเตือนให้คณะสงฆ์ต้องตระหนักว่า กฎหมายมักไล่ตามเทคโนโลยีไม่ทัน ดังนั้น “จริยธรรมดิจิทัล” (Digital Ethics) จึงต้องถูกยกระดับขึ้นมาเป็นบรรทัดฐานสำคัญเสมือน “พระวินัยแห่งโลกไซเบอร์” เพื่อกำกับดูแลการใช้ฮาร์ดแวร์ให้มีความโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ และมีความ

รับผิดชอบต่อสังคม การสร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมนี้จะเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เทคโนโลยีกลายเป็นเครื่องมือทำลายศรัทธาหรือสร้างความแตกแยกในสังคม

ณัฏฐ์พัทธ์ ภัทร์พรชนิต (2568 : 547–558) ได้กล่าวไว้ว่า ภัยคุกคามจากเทคโนโลยี AI ขั้นสูงอย่าง Deepfake และการแพร่ระบาดของข่าวปลอม (Fake News) ที่สามารถบิดเบือนข้อเท็จจริงได้อย่างแนบเนียน สำหรับคณะสงฆ์ นี่คือการคุกคามต่อความบริสุทธิ์ของพระธรรมคำสอนโดยตรง “มหาอำนาจเชิงปัญญา” ในบริบทนี้จึงหมายถึงบทบาทของคณะสงฆ์ในการเป็น “ผู้ตรวจสอบความจริง” (The Verifier) ท่ามกลางกระแสข้อมูลที่เชี่ยวกราก ผู้นำสงฆ์ต้องมีทักษะในการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และมีกลไกในการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาธรรมะ เพื่อปกป้องไม่ให้หลักธรรมถูกบิดเบือนหรือถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดในวงกว้างและการเสื่อมศรัทธาในระยะยาว

พระมหาบรรจง สุธีโร (ภวนาภิพัฒน์) และคณะ (2568 : 144–155) ได้กล่าวไว้ว่า จุดเปราะบางของการเผยแผ่ศาสนาในยุคดิจิทัล คือการลดลงของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Face-to-Face Interaction) และการที่พิธีกรรมทางศาสนาอาจถูกมองเป็นเพียง “คอนเทนต์” เพื่อความบันเทิงหรือพุทธพาณิชย์ ในทัศนะของ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” ความท้าทายนี้เรียกร้องให้มีการสร้างดุลยภาพระหว่าง “High Tech” กับ “High Touch” กล่าวคือ แม้จะใช้เทคโนโลยีช่วยกระจายธรรมะ แต่ต้องไม่ละทิ้งแก่นแท้ของการปฏิบัติและความสัมพันธ์ทางจิตวิญญาณระหว่างครูอาจารย์กับศิษย์ คณะสงฆ์ต้องระมัดระวังไม่ให้ความเร็วของเทคโนโลยีมาลดทอนความลึกซึ้งและความศักดิ์สิทธิ์ของพระศาสนา แต่ควรใช้เทคโนโลยีเป็นเพียง “มรรคา” (Means) เพื่อนำผู้คนเข้าสู่ “เป้าหมาย” (Ends) คือความสงบสุขทางใจอย่างแท้จริง

สรุป ความท้าทายในยุค AI เรียกร้องให้พระสังฆาธิการแสดงบทบาทของ “มหาอำนาจเชิงปัญญา” ที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น ไม่ใช่ด้วยการปฏิเสธเทคโนโลยี แต่ด้วยการรู้เท่าทันและกำกับดูแลมันด้วย “สติและปัญญา” การสร้างรากฐานจริยธรรมดิจิทัล การปกป้องความจริงจากข้อมูลบิดเบือน และการรักษาจิตวิญญาณแห่งพุทธะให้คงอยู่ท่ามกลางโลกเสมือนจริง คือภารกิจสำคัญที่จะพิสูจน์ความยั่งยืนของคณะสงฆ์ในศตวรรษ

บทสรุป

บทบาทของพระสังฆาธิการยุคใหม่ ต่อประสิทธิผลในการคุ้มครองคณะสงฆ์ไทย ได้นำไปสู่ข้อสรุปที่ชัดเจนว่า ความยั่งยืนของคณะสงฆ์ในบริบทสังคมร่วมสมัยไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรยึดติดกับโครงสร้างอำนาจแบบดั้งเดิม (Hard Power) อีกต่อไป แต่ขึ้นอยู่กับขีดความสามารถในการปรับตัวเพื่อสร้าง “มหาอำนาจเชิงปัญญา” (Intellectual Superpower) ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ากับภูมิปัญญาทางธรรมและจริยธรรมอย่างลงตัว

1. การเปลี่ยนผ่านสู่ภาวะผู้นำแบบผสมผสาน (Hybrid Leadership Transformation) พระสังฆาธิการยุคใหม่ต้องก้าวข้ามบทบาทจากผู้ปกครองตามกฎระเบียบ มาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่ใช้ “พลังอ่อนโยน” (Soft Power) เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างศรัทธา ผ่านอัต

ลักษณะทางวัฒนธรรม 5F และการปฏิบัติตนทั้งดงาม โดยมีเทคโนโลยี AI ทำหน้าที่เป็น “ลมใต้ปีก” สนับสนุนระบบฐานข้อมูลและการตัดสินใจเชิงนโยบาย การผสมผสานนี้ช่วยลดช่องว่างระหว่างคณะสงฆ์กับสังคมดิจิทัล ทำให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัว (Agile) โปร่งใส และตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล

2. นวัตกรรมการเผยแผ่และการเรียนรู้ (Innovation in Propagation & Learning) ความสำเร็จของการคุ้มครองพระพุทธศาสนาในอนาคต ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนรูปแบบการทำงานจาก “ตั้งรับ” เป็น “เชิงรุก” การใช้ AI เป็น “กัลยาณมิตรดิจิทัล” ช่วยให้หลักธรรมสามารถเข้าถึงจิตใจคนรุ่นใหม่ได้แบบรายบุคคล (Personalized Dhamma) และพื้นที่ทั่วถึงต่อสภาวะอารมณ์ ในขณะเดียวกัน การพัฒนา “พระธรรมทูตดิจิทัล” ที่มีทักษะทางภาษาและเทคโนโลยี จะช่วยขยายพื้นที่ทางจิตวิญญาณจากระดับท้องถิ่นสู่ระดับโลก ทำให้พุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจที่จับต้องได้จริงในโลกยุคใหม่

3. เกราะป้องกันด้วยจริยธรรม (Ethical Shielding) ท่ามกลางความท้าทายจากข่าวปลอมและการบิดเบือนข้อมูล การสร้าง “มหาอำนาจเชิงปัญญา” จำเป็นต้องมีรากฐานของ “จริยธรรมดิจิทัล” ที่เข้มแข็ง คณะสงฆ์ต้องทำหน้าที่เป็นเสาหลักในการตรวจสอบความจริงและกำกับดูแลการใช้เทคโนโลยีให้เป็นไปเพื่อคุณธรรม การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาองค์กร จะช่วยป้องกันไม่ให้เทคโนโลยีครอบงำจิตวิญญาณ แต่ให้เทคโนโลยีรับใช้เป้าหมายสูงสุดคือความพ้นทุกข์

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา (New Body of Knowledge) จากการศึกษาพบโมเดลการขับเคลื่อนคณะสงฆ์วิถีใหม่ที่เรียกว่า “I-A-S Model” ซึ่งเป็นกลไกสร้างมหาอำนาจเชิงปัญญาเพื่อความยั่งยืน ดังนี้:

I - Intellectual Integration (บูรณาการแห่งปัญญา) การยกระดับภาวะผู้นำจากการใช้อำนาจสั่งการ (Authority) สู่การใช้อำนาจปัญญา (Intellectual Power) โดยผู้นำสงฆ์ต้องมีสมรรถนะคู่ขนาน (Dual Competency) คือแตกฉานในพระธรรมวินัยและรู้เท่าทันพลวัตดิจิทัล

A - AI for Dhamma Governance (ปัญญาประดิษฐ์เพื่อสังฆาภิบาล) การเปลี่ยนสถานะเทคโนโลยีจาก “สิ่งอำนวยความสะดวก” เป็น “หุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์” (Strategic Partner) โดยใช้ AI เป็นกลไกสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support) และเป็นกัลยาณมิตรดิจิทัลในการเผยแผ่ธรรมเชิงรุกและแม่นยำ

S - Soft Power Sustainability (ความยั่งยืนด้วยพลังอ่อนโยน) การสร้างภูมิคุ้มกันให้คณะสงฆ์ผ่านวัฒนธรรม 5F และจริยธรรมดิจิทัล ซึ่งเป็นการเปลี่ยนต้นทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าทางสังคมและเศรษฐกิจที่จับต้องได้ ทำให้การคุ้มครองคณะสงฆ์เกิดขึ้นจาก “ความศรัทธา” ของมหาชนมากกว่าการบังคับใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียว

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดา มุงคุณ. (2568). ข้อพิพาทระหว่างประเทศเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเทศไทยมีส่วนเกี่ยวข้อง. *วารสารกฎหมายสงฆลานครินทร์*, 8(1), 20–47.
- ชนาธิป ทองประกอบ. (2568). การพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเชิงกลยุทธ์ของผู้นำ Generation Y: กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการในบริบทองค์กรระหว่างประเทศภายใต้พลวัตความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์*, 8(7), 262–275.
- ชัยชนะ บุญสุวรรณ. (2568). การประยุกต์ใช้แบบจำลองต้นไม้อัจฉริยะปัญญาประดิษฐ์เพื่อการตัดสินใจแสดงความโกรธตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสารนวัตศิลป์ศิลปวัฒนธรรมปริทรรศน์*, 3(2), 142–152.
- ณัฏฐริย์พัทธ์ ภัทร์พรชนต์. (2568). โอกาสและความท้าทายด้านจริยธรรมสื่อดิจิทัลในยุคปัญญาประดิษฐ์. *วารสารราชพฤกษ์*, 19(62), 547–558.
- ธนกร สิริสุคันธา. (2568). การอาชีวศึกษาในฐานะกลไกขับเคลื่อนขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของจีนในยุคแห่งนวัตกรรมเทคโนโลยี. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 8(2), 311–329.
- เผด็จ จงสกุลศิริ. (2568). จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล: ความท้าทายและแนวทางในการสร้างสังคมดิจิทัลที่ยั่งยืน. *วารสารพุทธพัฒนศาสตร์ศึกษา*, 3(1), 1–22.
- พรธิวา ปันนะสาร, สุวดี อุปปินใจ, และ ไพโรภ รัตนชูวงศ์. (2568). การบริหารงานนิเทศการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่. *วารสารพัฒนศึกษาศาสตร์*, 1(3), 54–65.

- พระมหาสุริยา กิตติสาร (สังโยชะ), พระมหาเทวีช โชติญาโณ (พันธ์เดช), พระมหาฉัตรชัย ธรรมวรเมธี (ทันบาล), และ นิลาวลัย เหล่าทองสาร. (2568). การประยุกต์ใช้พุทธบริหารการศึกษาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล. *วารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา*, 1(2), 61–74.
- พระมหาบรรจง สุธีโร (ภูนาภรณ์), อมรชญา ชินศรี, อธิพงษ์ แหวนเพชร, กิตติคุณ ประสงค์, และ วิธวินท์ ภาคแก้ว. (2568). พระพุทธศาสนากับเทคโนโลยีดิจิทัล: โอกาสและความท้าทายในการเผยแผ่ธรรมะยุคใหม่. *วารสารนิสิตวัง*, 27(2), 144–155.
- พิชิตต์ เนรมิตกันทร, ณัฐเรย์ ชินโกอี, ธนกฤต นิวิฐขยางกุล, สาริณี พงกษา, และ ณัฐชา พูนผล. (2568). การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการสนามบินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน. *วารสารส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการสมัยใหม่*, 3(2), 1091–1109.
- วสุนันท์ มงคลนำ และ ดลศักดิ์ ไทรเล็กทิม. (2568). แนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทร์วิโรฒ*, 26(2), 94–117.
- สมชาย เทพแสง, อัจฉริยา เทพแสง, และ กันต์ฐมนิยา นฤโฆษกิตติกริตติ. (2567). พลังอ่อนโยน (Soft power): กลยุทธ์ของภาวะผู้นำในยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence: AI). *วารสารสหวิทยาการวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา*, 3(2), 1–14.
- สมพงษ์ แซ่ท้อ, พัสกร อุ่นกาศ, สมชาย มะรินทร์, ประวิทย์ เอกเจริญสุข, และ วชิรญาณ รักบิดา. (2568). อริยสัจ 4 กับการสร้างกรอบการตัดสินใจเชิงปัญญาในการบริหารองค์กรยุค AI. *วารสารส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการสมัยใหม่*, 3(6), 612–628.
- สามเณรสุขสวรรค์ พรหมทอง, ประดิษฐ์ คำมุงคุณ, และ วราสายะ วราษยานนท์. (2568). การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ. *พระพุทธศาสนากับปัญญาประดิษฐ์*, 2(1), 293–302.
- เสาวนีย์ มิตตะธรรมกุล. (2567). การบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหารคน*, 7(5), 406–420.